

PEDAGOGIA
Secolului
XXI

Muşata Bocoş

**DIDACTICA
DISCIPLINELOR
PEDAGOGICE
UN CADRU CONSTRUCTIVIST**

Editura Paralela 45

CUPRINS

Capitolul I

<i>DIDACTICA DISCIPLINELOR PEDAGOGICE – DISCIPLINĂ ȘTIINȚIFICĂ TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ</i>	11
I.1. Statutul epistemologic al pedagogiei	11
I.2. Macro și micropedagogie – perspectivă didactică.....	17
I.3. Didactica disciplinelor pedagogice – componentă a sistemului științelor educației	25
I.3.1. Conceptul de "didactică a disciplinelor pedagogice" – grilă de analiză.....	30
I.3.2. Relații ale didacticii disciplinelor pedagogice în sistemul științelor educației	49
I.4. Paradigma constructivistă în didactica disciplinelor pedagogice – un "răspuns" pertinent.....	52
I.4.1. Constructivism și cunoaștere școlară. Caracteristicile designului constructivist	52
I.4.2. Constructivism individual și constructivism social.....	58
I.4.3. Dinamici socio-cognitive în procesul cunoașterii școlare	63

Capitolul II

<i>CURRICULUMUL ȘCOLAR LA DISCIPLINELE PEDAGOGICE – ABORDĂRI TEORETICE, ANALIZE PEDAGOGICE ȘI INVESTIGAȚII PRACTICE</i>	71
II.1. Curriculumul școlar – construct de maximă relevanță educațională. Evoluții în procesul de conceptualizare a curriculumului	71
II.2. Prezentarea generală a curriculumului disciplinelor pedagogice.....	79
II.3. Percepția cadrelor didactice și a elevilor despre curriculumul disciplinelor pedagogice – rezultatele unei investigații practice	93

Capitolul III

FINALITĂȚILE DISCIPLINELOR PEDAGOGICE – ANALIZĂ PEDAGOGICĂ	116
III.1. Finalitățile generale	116
III.2. Competențele specifice.....	123
III.3. Obiectivele operaționale. Operaționalizarea obiectivelor educaționale – necesitate și utilitate ...	129

Capitolul IV

CONȚINUTURILE DISCIPLINELOR PEDAGOGICE	135
IV.1. Valențe instrumentale formative și informative ale conținuturilor științifice proprii disciplinelor pedagogice	135
IV.2. Transpoziția didactică	144
IV.3. Introducerea și asimilarea conceptelor.....	151
IV.4. Dificultăți și erori în asimilarea conținuturilor disciplinelor pedagogice.....	178
IV.5. Competențele profesorilor din perspectiva managementului conținuturilor	192

Capitolul V

STRATEGII DIDACTICE ÎN STUDIUL DISCIPLINELOR PEDAGOGICE	199
V.1. Strategia didactică – sistem didactic proiectiv și acțional-practic	199
V.1.1. Strategiile în câmpul educației: necesitate, relevanță și contextualizare	199
V.1.2. Definirea și obiectivarea operantă a strategiilor didactice	205
V.1.3. Recomandări referitoare la valorificarea strategiilor didactice în studiul disciplinelor pedagogice.....	208
V.2. Metodologia didactică – pârghie operațională a strategiilor didactice. Cadre referențiale și instrumente de formare în studiul disciplinelor pedagogice.....	210
V.2.1. <i>Reflecția personală</i> – mijloc de cunoaștere activă și profundă.....	217
V.2.2. <i>Metodele de activitate independentă</i> – reper în educația permanentă.....	220
V.2.3. <i>Conversația</i> și valorificarea ei în direcția exersării spiritului activ	224

V.2.4. <i>Explicația</i> – metodă cu rol în formarea capacității de argumentare	229
V.2.5. <i>Modelarea</i> și învățarea prin analogie.....	233
V.2.6. <i>Exercițiul</i> – metodă relevantă în formarea și consolidarea structurilor operatorii ale gândirii	237
V.2.7. <i>Studiul de caz</i> – exercițiu de căutare activă și interactivă	239
V.2.8. <i>Învățarea prin cooperare</i> și dezvoltarea comportamentelor sociale	240
V.2.9. <i>Jocul de rol</i> – metodă de simulare a interacțiunilor umane și de modelare a comportamentelor	245
V.2.10. <i>Învățarea prin descoperire</i> – modalitate de exersare a comportamentelor de explorare	247
V.2.11. <i>Problematizarea</i> – rolul său în dezvoltarea unor euristici de cercetare	251
V.2.12. <i>Asaltul de idei (Brainstormingul)</i> și stimularea creativității în activitățile de grup	255
V.2.13. <i>Instruirea asistată de computer</i> și învățarea electronică (<i>e-learning</i>) – forme interactive și cvasiautonome de acces la cunoaștere.....	258

Capitolul VI

STRATEGII DE EVALUARE

ÎN STUDIUL DISCIPLINELOR PEDAGOGICE	261
VI.1. Evaluarea didactică; esența, specificul și rolul acțiunilor evaluative	261
VI.1.1. Evaluarea formativă – modalitate didactică de eficientizare a învățării	266
VI.1.2. Autoevaluarea – parte integrantă a evaluării formative	270
VI.1.3. Evaluarea formatoare – o evaluare formativă puternic personalizată.....	271
VI.1.4. Ce, de ce și cum evaluăm la disciplinele pedagogice?	275
VI.2. Strategii de evaluare în studiul disciplinelor pedagogice – abordare didactică	286
VI.2.1. Strategii, metode, tehnici, probe/ instrumente de evaluare, itemi (pedagogici) – delimitări conceptuale	286
VI.2.2. Metode de evaluare – căi comune profesor-elev în acțiunile evaluative. Ilustrări aplicative	291
VI.2.2.1. Metode de evaluare tradiționale.....	292

VI.2.2.1.1. Evaluarea orală	292
VI.2.2.1.2. Evaluarea scrisă	293
VI.2.2.1.3. Evaluarea practică	303
VI.2.2.1.4. Evaluarea cu ajutorul simulatoarelor, mașinilor și dispozitivelor	304
VI.2.2.2. Metode de evaluare alternative	304
VI.2.2.2.1. Autoevaluarea	304
VI.2.2.2.2. Observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor în clasă	325
VI.2.2.2.3. Referatul	332
VI.2.2.2.4. Investigația	334
VI.2.2.2.5. Proiectul	335
VI.2.2.2.6. Portofoliul	340
VI.2.3. Itemi: tipologie și exemple	344
VI.2.3.1. Itemi obiectivi	345
VI.2.3.1.1. Itemi cu alegere duală/ dihotomici	345
VI.2.3.1.2. Itemi cu alegere multiplă/ cu răspunsuri la alegere	345
VI.2.3.1.3. Itemi de tip pereche/ de asociere	346
VI.2.3.2. Itemi semiobiectivi	347
VI.2.3.2.1. Itemi cu răspuns scurt	347
VI.2.3.2.2. Itemi de completare	347
VI.2.3.2.3. Întrebări structurate	348
VI.2.3.3. Itemi subiectivi	348
VI.2.3.3.1. Itemi de tip rezolvare de probleme sau de situații-problemă	349
VI.2.3.3.2. Itemi de tip eseu	349

Capitolul VII

DESIGNUL EDUCAȚIONAL

ÎN STUDIUL DISCIPLINELOR PEDAGOGICE

VII.1. Designul educațional – definirea și operaționalizarea conceptului.....351

VII.2. Proiectarea didactică la nivel micro

VII.2.1. Lectura personalizată a programei și a manualelor școlare.....357

VII.2.2. Planificarea calendaristică.....359

VII.2.3. Proiectarea secvențială a unităților de învățare și a lecțiilor/ activităților didactice	374
VII.2.3.1. Proiectarea unităților de învățare.....	374
VII.2.3.2. Proiectarea lecțiilor/ activităților didactice.....	384
VII.3. Proiectul de lecție/ activitate didactică	388

Capitolul VIII

ÎN CĂUTAREA UNEI PARADIGME EPISTEMOLOGICE PENTRU PROCESUL DE CONSTRUCȚIE

<i>A CUNOȘTINȚELOR DE PEDAGOGIE</i>	400
VIII.1. Cercetarea pedagogică – resursă strategică în procesul educațional	401
VIII.2. Valorificarea abordării sistemice.....	402
VIII.3. Activizarea subiecților educației – sursă și resursă didactică relevantă	410
VIII.4. Instituirea de relații didactice favorabile comunicării educaționale complexe.....	413
VIII.5. Subiectul educației – creator de cunoștințe și deținător al unui mod de gândire.....	416

BIBLIOGRAFIE	419
---------------------------	-----

REZUMAT	428
----------------------	-----

SUMMARY	429
----------------------	-----

ZUSAMMENFASSUNG	430
------------------------------	-----

REZUMAT

Cartea *Didactica disciplinelor pedagogice. Un cadru constructivist* oferă o abordare epistemologică, de natură socioconstructivistă și interactivă cu trei dimensiuni complementare: **dimensiunea constructivistă**, care face referire la subiectul care învață, respectiv la *elev*; **dimensiunea sociologică, legată de interacțiunile sociale**, care face referire la partenerii prezenți - *ceilalți elevi și profesorul*; **dimensiunea interactivă, legată de interacțiunile cu mediul**, dimensiune care face referire la *situațiile și obiectul de învățare* organizat în interiorul acestor situații.

În construirea lucrării s-a încercat să se asigure o logică graduală, pornindu-se, firesc, de la **statuarea didacticii generale și a didacticii disciplinelor pedagogice în sistemul științelor educației** (Capitolul I) și continuându-se cu o **prezentare de ansamblu a curriculumului disciplinelor pedagogice** și a componentelor acestuia, completată cu o investigație practică realizată în rândul elevilor și cadrelor didactice (Capitolul II).

Componenta situată pe primul loc în operaționalizarea conceptului de "curriculum", finalitățile educaționale, în cazul nostru **finalitățile studierii disciplinelor pedagogice în învățământul preuniversitar** este abordată în Capitolul III, iar **conținuturile corespunzătoare**, vehiculate în vederea atingerii acestor finalități, în Capitolul IV.

Strategiile didactice care asigură această valorificare a conținuturilor, îndeosebi prin componenta lor cea mai dinamică și mai operațională - metodologia didactică, fac obiectul Capitolului V. Metodele descrise și ilustrate în lucrare sunt: reflecția personală, metodele de activitate independentă, conversația, explicația, modelarea, exercițiul, studiul de caz, învățarea prin cooperare, jocul de rol, învățarea prin descoperire, problematizarea, asaltul de idei (brainstorming), instruirea asistată de computer și învățarea electronică (e-learning).

Capitolul VI, consacrat **strategiilor de evaluare utilizate în studiul disciplinelor pedagogice** valorizează problematica evaluării formative și a evaluării formative și oferă metode, tehnici și instrumente specifice.

De asemenea, Capitolul VII își propune să orienteze activitatea de realizare a **designului educațional și a proiectării didactice la nivel micro**, prin unele fundamente teoretice și, mai ales, prin exemplificările practice oferite.

În Capitolul VIII, propunem un inventar al **liniilor de forță care caracterizează paradigma epistemologică socioconstructivistă și interactivă a procesului de construcție a cunoștințelor de pedagogie** și o serie de corolare pedagogice corespunzătoare.

În demersurile noastre intelectuale, reflexive, aplicative, argumentative și ilustrative articulate în această carte, am urmărit să oferim soluții didactice viabile și apropiate specificului procesului de predare-învățare-evaluare formativă a disciplinelor pedagogice.